

ista lex Partit. et alia jura intelligant: et in hanc sententiam inclinat Joan. de Imol. in dict. cap. 2. col. 12. ad fin. post Jacob. de Bello Viso in dicto cap. 1. in princ. et in cap. 1. *Episcop. vel Abb. scilicet*, quòd requiratur binus actus, et consuetudo 40. annorum: tenet etiam Alex. consil. 9. et 5. vol. et cons. 5. 5. vol. Decius cons. 142. col. 5. Benè tamen videtur, quòd si cum unica solemnifundatione concurreret etiam tempus 40. annorum, quo durabit feudum, posset dici inducta consuetudo infundandi, per text. notab. in cap. *cum de beneficio* §. *de præbend.* lib. 6. in quo multum insistit Cardin. Mediol. in dicto cap. 1. in princ. ubi habetur, quòd beneficium dicitur consuetudo clericis sæcularibus assignari ex unica institutione cum lapsu 40. annorum: posset tamen responderi, quòd ibi tractatur de materia favorabili, et non præjudiciali Ecclesiis; in casu vero nostro tractatur de consuetudine, quæ posset esse damnosa Ecclesiæ, alienando sine debitis solemnitatibus. Cogita, quia est dignus iste articulus investigatione, quia et prodest ad sciendum, quæ res dicatur solita emphyteuticari, et nota benè prædicta. Et quid si prælati, et capitulum in concessione feudi fatentur, et jurant, illud esse feudum antiquum? an ita præsumatur, Bald. dicit, quòd sic, in *præludivis feudor.* col. 41. de quo vide in dicto tract. *feudali*, col. 7. et 8. in 1. parte, et Alex. consil. 10. 5. vol.

(5) *A todo ome.* Nam quilibet potest investiri, et servus, si placeat domino, cap. 1. §. 1. vers. *personam, per quos fiat investit.* probatur in l. *hereditibus*, §. fin. D. *ad Trebel.* Bald. in l. *eam quam*, C. *de fideicommissis*, et clericus admittitur ad successionem feudi, si dominus velit, cap. 1. §. fin. *de capit. Corradi*, et si est clericus in sacris, non pugnat in propriam personam propter sanguinis effusionem, et propter timorem irregularitatis, cap. 1. *de cleric. pugn. in duello*; sed exhortabitur alios bellatores in acie, vel poterit servire per substitutum acceptabilem domino, ut vult Gloss. in cap. 1. *de beneficio fœminæ*. et vide per Alvarot. in dict. cap. 1. §. 1. *de benef. fœminæ*. Item feudum potest concedi infanti, Bald. in l. 2. C. *commun. de manumiss.*

(6) *En la Ley.* In Evangelio Matthæi 6. cap. v. 24. ibi: *Nemo potest duobus dominis servire*; sed ubi est ista lex non memini in toto corpore juris Civilis neque Canonici: et fortè hoc dicit propter quamdam extravagantem feudorum sub rubr. *de quibusdam aliis extraordinariis*, cap. *feudor.* quam communiter non habemus in libris, sed de ea facit mentionem Bald. in l. *unica*, §. *in primo*, C. *de caduc. tollend.* col. 4. cujus verba hæc sunt: Si quis investitus de feudo ligio, pro quo contra omnes homines fidelitatem domino debet, etc. et cum placeat quemlibet ligium hominem duorum esse non posse, etc. et secundum Bald. ibi de isto feudo ligio non reperitur alibi in jure scripto, nisi ibidem, et in Clem. *pastoralis*, ubi Gloss. *de re judic.* de isto etiam cap. extraordinario facit mentionem Bald. in *præludivis feudor.* col. pen. cum tradit de feudo ligio. Bald. etiam in cap. *ceterum, de judic.* ad fin. col. 2. allegat ista cap. extraordinaria, ubi et dicit, quòd vassallus potest habere duos ex uno fonte, seu stipite natos, non aliàs; allegat dictum cap. extraordinarium, quòd dicit esse extravagans, et quòd non est in volumine, et quòd non allegaret, nisi summista istorum feudorum allegarent. Si verò non sit vassallus ligius, benè posset esse vassallus duorum: intellige tamen, ut dixi suprâ tit. 1. l. 8. in gloss. 1.

LEY IV.—En que manera se deve dar, e rescibir el Feudo.

Otorgar, e dar pueden los Señores el feudo a los vassallos, en esta manera (1). Fincando el vassallo los hijos ante el Señor, e deve meter sus manos entre las suyas del Señor, prometiendo, e jurando, e faziendolo (2) pleyto, e omenaje, que le sera siempre leal (3) e verdadero, e quel dara buen consejo, cada que gelo demandare: e que nol descubriera sus poridades, e quel ayudara contra todos los omes del mundo a su poder, e quel allegara su pro, quanto pudiere, e quel desuiera su daño, e que guardara, e complira las posturas (4) que puso con el por razon de aquel feudo. E despues que el vassallo ouiere jurado, e prometido todas estas cosas, deve el Señor enuestirle (5) con vna sortija (6), o con lua, o con vara (7), o con otra cosa, de aquello que le

da en feudo; e meterle en possession dello (8) por si, o por otro ome cierto, a que lo mande fazer.

LEX IV.—Feudatarius in primis debet homagium facere domino, flexis genibus; et manibus inter manus domini positissis, jurando promittit domino, secreta non revelare, contra quemcumque ei adiutorium præstare, et benè consulere, et ejus damnis occurrere, et pacta inita servare: deinde dominus investiat eum de feudo per anululum, vel chirothecam, aut rem aliam: et per se, vel per alium mittat eum in possessionem rei in feudum datæ. Hoc dicit.

(1) *En esta manera.* Adde Specul. tit. *de feudis*, §. *quoniam*, vers. *forma autem juramenti.*

(2) *Prometiendol, e jurandol.* Nota ad ea quæ dixi in l. 26. tit. 11. 5. Part. de diversitate inter homagium, et juramentum.

(3) *Que le sera siempre leal.* Adde de isto juramento fidelitatis cap. 1. *qualiter vassal. jur. debeat fidel.* et cap. 1. *de forma fidelit.* et *de nova forma fidelit.* et cap. 1. *de forma*, 22. quæst. 5. et cap. *tibi domino*, 65. distinct. Et habet fidelitas duas habenas: prima in faciendi quæ fieri debent; alia in non faciendi quæ fieri non debent, Bart. in extravag. *ad reprimentum*, super verbo *habentis*. Et an istud juramentum fidelitatis possit præstari per procuratorem, Bald. quòd sic, in l. *unica* §. *cum autem*, in fin. C. *de caduc. tollend.* Gloss. et Bald. in cap. 2. fin. col. *quo temp. miles*, et in cap. 1. vers. fin. *per quos fiat investit.* et in l. *summa rerum*, ad fin. D. *de rer. divis.* Et quid si sint quedam feuda ita data ex conventionem, ut pro eis juramentum fidelitatis non præstetur, prout dicit text. in cap. 1. §. 1. *quæ sit prima caus. benefico. amit.* die, quòd licet tunc remittatur juramentum, non tamen remittitur debitum, ut ibi probatur, et notat Bald. in authent. *nisi rogati*, col. 4. C. *ad Trebel.* et ibi vide, quid si tali casu sit juratum per errorem, an transgressio talis juramenti inducat perjurium.

(4) *Las posturas.* Nota ergò, quòd ubi in concessione feudi sunt limitata servitia, et præfixæ certæ conventiones, debet specialiter jurari de his adimplendis: et etiam hic habes, quòd licet sint limitata servitia, et certa, adhuc juratur fidelitas, ut suprâ ista lex dicit: quod nota ad id, quod dicit Gloss. in cap. fin. in fin. in gloss. fin. in princ. *de capit. qui cur. vend.*

(5) *Enuestirle.* Illud nomen *investitura* antiquitè non fuit in usu, neque in legibus Digestorum reperitur, secundum Bald. in l. *Barbarius*, 1. lect. col. fin. D. *de offic. prætor.* Et in concessione feudi investitura verbalis præcedit, et postea sequitur sacramentum fidelitatis, et ultimò fit investitura realis, cap. 1. ubi Bald. *quid præced. deb. investit. an fidelit.* et probatur in cap. 1. in fin. *de nova forma fidelit.* sed in ista lege aliud disponitur, scilicet, quòd præcedere debet juramentum fidelitatis ante verbalem investituram: Potest dici, quòd utrumque possit fieri, neque ex hoc vitietur actus, et ita tenet Bald. in dicto cap. 1. et dixi suprâ 5. Partit. tit. 18. l. 68. ubi et vide: et de ista investitura, et ejus effectu, vide Bald. in cap. 1. in princ. *quid sit investitura.* Et nota benè, quòd feudum non constituitur sine investitura, ut dicit text. in cap. 1. *quibus mod. feud. constit. potest.* ubi Bald. dicit, quòd hoc est speciale in feudis, ut sine investitura non dicatur feudum rectum; et sic, ut transire possit ad filios masculos, requiritur investitura, neque sufficeret aliud, quòd haberetur loco investituræ, nisi de hæredibus masculis fieret mentio, secundum eum in cap. 1. vers. *sciendum, de feudi cognit.* et per Gloss. in dicto cap. 1.

(6) *Con vna sortija.* Per investituram annuli acquiritur quasi possessio in iurisdictione, et similibus, secundum Bald. in l. *voluntas*, C. *de fideicom.* allegat cap. *ex ore, de his quæ fiunt à major. parte capit.* Communiter tenetur, quòd per investituram in absentia rei factam non transferatur possessio, nisi aliud habeat consuetudo, vel investitura fiat in presentia rei; benè tamen videtur data licentia apprehendi possessionem propria auctoritate, Gloss. in dicto cap. *ex ore*, et in cap. *auctoritate, de instit.* ubi Abb. et in cap. 2. *de consuet.* col. 4. et Alexand. in l. 5. in princ. col. 4. D. *de acquir. posses.* et Mathæum de Afflic. decision. 299. incipit *Rex Ferdinandus*, Bald. in *præludivis feudor.* col. 7. et in cap. 1. *de controuv. invest.* et in l. 1. in fin. 2. lectur. C. *de jure emphyt.* et in l. *licet*, C. *de acquir. posses.*

(7) *Con vara.* Cum hasta dixit text. in cap. 1. in princ. *quid sit investit.* ubi Bald. dicit, quòd in magnis feudis fit investitura per ense.

(8) *En possession dello.* Adde cap. 1. in fin. *de nova forma fidelit.* et

hæc dicitur propria, et realis investitura; nam verbalis dicitur abusiva, ut in dicto cap. 1. *quid sit investit.*

LEY V.—Que servicio deuen fazer por el Feudo los Vassallos a sus Señores. E otrosi, como los Señores deuen guardar a sus Vassallos.

Señalado servicio (1) prometiendo de fazer los vassallos a los Señores, quando resciben los feudos dellos, estonce los deuen complir en aquella manera que lo prometieron. E si por aventura non fuesse nombrado cierto servicio (2) que el vassallo deuiesse fazer al Señor; por todavia se entiende, que el vassallo es tenudo, por razon de aquel feudo que tiene del, de ayudarle en todas las guerras que ouiesse a comerçar derechamente (3). E otrosi, en todas las guerras que mouiesse otros contra el a tuerto (4). Otrosi dezimos, que los Señores (5) deuen ayudar a los vassallos, e ampararlos en su derecho, quanto pudieren; de manera que non reciban daño, nin deshonra, de los otros. E deuenles guardar lealmente (6) en todas las cosas; bien assi como los vassallos son tenudos de guardar a sus Señores.

LEX V.—Si certum servitium apponatur feudatario, illud exhibeat; nullo autem designato, tenetur dominum in guerra jurare: et tenetur dominus vassallum iurare circa damna, et ei legalis esse, sicut vassallus ipsi. Hoc dicit.

(1) *Señalado servicio.* Potest enim feudum dari ad certum servitium, ut in cap. 1. in fin. *de capit. qui cur. vend.* et tunc appellatur feudum conditionatum, ut ibi dicit Gloss. fin. circa fin. et tunc non tenetur vassallus ad aliud servitium ultra expressum, ut dicit ibi Gloss. in princ. gloss. fin. quod intellige, nisi sint ea quæ veniunt sub sacramento fidelitatis, ut patet suprâ eod. l. 4. et ibi dixi, et dixi etiam suprâ eod. l. 2. in gloss. super verbo *servicio*, et posset dici, quòd ad servitia, quæ requirunt sumptum, et laborem, non tenebitur ultra id quod fuit expressum; tenebitur tamen ad fidelitatem, prout dixit Bald. in *præludivis feudorum*, col. penult. loquens de feudo franco, et dixi in dicta l. 2. et hoc videtur etiam velle Andr. de Isern. in dicto cap. 1. §. fin. *de capit. qui cur. vend.* in princ. quia contractus ex conventionem legem accipiunt, l. *contractus*, D. *de regul. jur.* Et quid si Rex, vel alius infeudans consuevit exprimere in infeudationibus suis certum servitium, et si hoc in una infeudatione omittat, an ceaseatur expressum servitium certum consuetum, tradit latè, et pulchrè, Andr. de Isern. in cap. 1. in versic. fin. *ex quibus caus. feud. amittat.* ubi dicit, quòd intelligitur concessum, prout est à jure, et sic jure recti feudi: vide ibi.

(2) *Cierto servicio.* Istud dicitur rectum feudum, et simplex, ut in cap. 1. in fin. *quibus caus. feud. amit.* et ibi Bald. et nota, quòd semper est presumendum feudum secundum propriam naturam concessum, nisi ejus alteratio probetur, in cap. 1. versic. fin. et ibi Bald. *quid sit investit.*

(3) *Derechamente.* Non ergò tenetur iurare dominum præstantem injustè, ut hic, et in cap. *domino guerram, hic fuitur lex domin.* Freder. in l. *si quis in gravi* 5. §. *si maritus*, D. *ad Syllam.* Gloss. in cap. 1. 14. quæst. 6. super verbo *adjuvat*: et intellige, quando est certum, dominum movere bellum injustum: nam si dubium est de hoc, determinatio hujus dubii non pertinet ad vassallum, sed obsequi debet domino suo, ut in dict. cap. *domino guerram*, et ibi Bald. col. 2.

(4) *Contra el a tuerto.* Sed an isto casu teneatur defendere personam domini, licet sciat dominum habere injustitiam, text. in dicto cap. *domino guerram*, in princ. quòd sic: et est speciale in vassallo, ut tenetur defendere dominum injustè rixantem; et secus esset in alio qui iurare teneretur, l. *si quis in gravi* 5. §. *si maritus*, D. *ad Syllaniam.* Francisc. de Aret. consil. 165. incipit *sicut Joannes dicit in Apocalypsi*, et tenet Alvarot. et communiter moderni, in dicto cap. *domino guerram.* Bald. tamen ibi col. 2. dicit, quòd licet hoc dicatur de consuetudine feudorum, tamen videtur injustum, et irrationabile, ut vassallus tali casu teneatur defendere vide ibi rationes per eum; et subdit, quòd Obertus de Orto, et Gerardus Agapisti fuerunt in hoc duo pecora. Tu tene menti istam legem Partitarum, quæ

vult, quòd neque defendendo, neque offendendo, teneatur iurare dominum, contra quem justè bellatur, et ita hoc indistinctè tenet Jacobus de Bello Viso, et Andr. de Isern. in cap. 1. in princ. *quibus modis feud. amittat.*

(5) *Que los Señores.* Concordat cap. 1. in fin. *de nova forma fidelit.* et l. 5. tit. 29. Part. 2.

(6) *Leallad.* Aliàs judicatur dominus malè fidus, et perdet proprietatem feudi, ut in cap. 1. *qualiter domin. propriet. feudi privet.* et per Bald. in cap. 1. versic. *dominus de forma fidelit.* ubi dicit, quòd domini hoc notent, quia est terribile eis.

LEY VI.—Quien deve heredar el Feudo, e quien non.

Los feudos son de tal manera (1), que los non pueden los omes heredar, assi como los otros heredamientos. Ca maguer el vassallo que tenga feudo de Señor, dexare hijos, e hijas, quando muriere, las hijas (2) non heredaran ninguna cosa en el feudo; ante los varones, vno, o dos (3), o quantos quier que sean mas, lo heredan (4) todo enteramente. E ellos fincan obligados (5) de servir al Señor, porque lo dio a su padre, en aquella manera que su padre lo auia a servir por el. E si por aventura hijos varones non dexasse, e ouiesse nietos de algun su fijo (6), e non de hija, ellos lo deuen heredar, assi como faria su padre si fuesse vivo. E la herencia de los feudos non passa de los nietos adelante (7), mas torna despues a los Señores, e a sus herederos. Pero si el vassallo despues de su muerte dexasse fijo, o nieto, que fuesse mudo, o ciego (8), o enfermo, o ocasionado (9) de manera que non pudiesse servir el feudo, non lo mereceria auer, nin lo deve heredar en ninguna manera (10). Esso mismo dezimos, que si qualquier dellos fuesse Monje, o otro Religioso (11), o tal Clerigo (12) que lo non pudiesse servir, por razon de las Ordenes que ouiesse. E lo que diximos, que fijo, o nieto del vassallo puede heredar el feudo, entiendese, quando Villa, o Castillo, o otro heredamiento señaladamente fuesse dado por feudo. Mas Reyno, o comarca (13), o Condado, o otra dignidad realenga, que fuesse dada en feudo, non lo heredaría el fijo, nin el nieto del vassallo, si señaladamente el Emperador, o el Rey, o otro Señor, quel ouiesse dado al padre, o al abuelo, non gelo ouiesse otorgado para sus hijos, o para sus nietos.

LEX VI.—Non succedit in feudo foemina, nec viri per eam descendentes; sed masculus sic, usque ad nepotem inclusivè; postea revertitur ad dominum. Item non succedit infirmitate perpetuò laborans, cujus impedimento nequiret servitio imposita exhibere, nec Clericus, vel Religiosus; sed in feudo Marchiæ, aut Regni, vel Comitatus, nullus succedit, nisi dominus in concessione expresserit. Hoc dicit.

(1) *Son de tal manera.* Non ergò procedet in aliis bonis non feudabilibus, etiamsi sint dignitates, ut in cap. *significavit* 56. *de rescript.* et ibi Abb. tertio notab. Vide per Abb. in cap. *dilecti*, 4. col. *de arbitris.*

(2) *Las hijas.* Concordat cap. 1. versic. *filia verò, de succes. feud.* et cap. 1. §. *hoc autem notandum* 5. *de his qui feud. dare possunt*, et istud est regula; limitatur autem multipliciter tam in dicto §. *filia*, quam in cap. 1. *quemadm. feud. ad filiam pertinet.* et vide 16. limitationes collectas per Francisc. Curt. in suo tract. *feudal.* 5. part. in princip. fol. 1. et 2. et 5. et aliquas etiam vide per Dec. Consil. 439. et cons. 390. col. 4. et 6. et cons. 424. et per Socin. 257. 2. vol. et quia est longa materia, sufficiat istæ remissiones. Et nota istam legem, quòd non solum filia non succedunt in feudo, sed neque succedunt descendentes ex eis, sive masculi, sive foeminae: et vide ple-

nūs in dicto §. *hoc autem notandum*, et in cap. 1. vers. *ad filias de success. frat.*

(3) *Vno o dos*. Nam æqualiter ad filios masculos pertinet, ut in cap. 1. §. *et quia de his qui feud. dare poss.* et hic, et succedunt etiam nepotes ex filio præmortuo cum aliis filiis, sicut in bonis allodialibus, Gloss. in cap. 1. *de natur. succes. feud.* et Francisc. de Aretio consil. 163. incipit, *diligenter et maturè*, Curtius in suo tract. *feud.* 3. part. versic. *nono principaliter*; sed an pater possit assignare feudum uni ex filiis, vide Bald. in cap. 1. §. *et quia videmus*, col. 2. *de his, qui feud. dar. pos.*

(4) *Lo heredan*. Et sic in feudo succedunt filii, qui sunt hæredes patris: nam feudum simpliciter acceptum intelligitur pro filiis hæredibus, Gloss. et ibi Bald. in cap. 1. *quibus mod. feud. constit. pot.* et tradit Socin. consil. 19. 1. vol. incipit, *pro decisione*, col. 1. si tamen reciperetur feudum pro se, et liberis, non dicendo hæredibus (quod dicitur feudum proveniens ex pacto et providentia), tunc succederet filius in feudo, licet non sit hæres patris, secundum distinctionem cap. 1. *an agnatus, vel filius*: ita declarat And. de Iser. in cap. 1. in principio, et in §. *hoc quoque, de succes. feudi*, et in cap. 1. *qui successor. tencant.* et in cap. 1. *de alien. feud. paterni*, et in dicto cap. 1. *an agnatus, vel filius*, tradit Francis. Curtius in dicto tract. *feudal.* part. 1. versic. 8. *principaliter quero*, col. 5.

(5) *Ellos fincan obligados*. Et omnes tenentur facere fidelitatem, ut in §. 4. vers. *omnes filii*, et ibi vide Bald. *si de feudo defuncti content. sit inter dom. agnat.* si tamen ex divisione hæreditatis feudum perveniret ad unum tantum, ille solus teneretur: vide ibi per Bald. et ibi vide, quid è contra, si dominus feudi decedat pluribus hæredibus relictis. Et quid si unus ex vassalli filiis jurat fidelitatem, alius non? nunquid totum feudum revertatur ad dominum, propter culpam unius? Vide Bald. in l. 1. col. 4. D. *de rer. divis.*

(6) *Algun su fijo*. Nam ex filia non succederet, ut hic, et in cap. 1. §. *cum verò Corradus* 2. et §. *hoc autem notandum* 3. *qui feud. dar. pos.* cum enim mater fuerit exclusa, filius ejus, licet masculus, non admittitur, ut notabiliter tradit Bald. in l. 1. D. *de senator.* ex quo infert, quòd si filia Regis Francorum non succedit in Regno ex rationabili consuetudine Francorum, filius ejus, scilicet dominus Rex Angliæ, nullum jus prætereundere poterit; de quo latius per Joan. Cierier. in tractat. *primogenit.* quæst. 23. lib. 1.

(7) *De los nietos adelante*. Non valde; nam de consuetudinibus feudorum contrarium cavetur, scilicet, quòd masculi descendentes in infinitum succedant in feudo, ut habetur in cap. 1. §. *hoc autem notandum* 3. *quid feud. dare pos.* et tradit Bald. notabiliter in cap. 1. *de feud. marchia*, col. 2. ubi etiam tractat de successione Regni; et multum admiror de conditore hujus legis, cur in hoc non fuerit sequutus jura alia feudorum quibus cautum est, descendentes masculos in perpetuum succedere, ut in dicto cap. 1. in fin. *in quibus caus. feud. amitt.* in tantum, quòd in feudo ecclesiastico aliquid Doct. tenuerunt, hoc idem esse, et adstringi Ecclesiam tali jure feudorum, ut fuit Martin. Laud. in dicto cap. 1. §. *et quia vidimus*, quem sequitur Franc. Cur. in dicto suo tract. *feud.* 3. part. fol. 4. versic. *expedita igitur*; licet contrarium tenuit Bald. in auth. *defuncto, C. ad Tertul.* Fortè potest dici, quòd ista lex noluit sequi dictam consuetudinem feudorum, ne proprietatis domini esset inutilis, vel non tantum utilis, si duraret feudum perpetuo, et sic voluit lex nostra, dispositionem Corradi Imperatoris, de qua in dicto §. *et quia vidimus*, approbare in his Regnis, quòd feudum non transeat in alios descendentes ultra nepotes: et semper limita, et intellige, nisi aliud ex pacto cautum sit in concessione feudi; quia tunc ex conventionem legem accipit, l. *contractus* 25. D. *de regulis juris*: procedit ergò ista lex in simplici concessione in feudum.

(8) *Mudo o ciego*. Habes hic clarè expeditum illud, de quo erant diversæ opiniones, de quibus per Bald. qui latè eas recitat, in cap. 1. *an mutus, vel aliter imperfect.* et in cap. 4. §. *mutus, Episcopum, vel Abb.* et sic in feudo paterno per istam legem non succedit mutus, neque cæcus, seu aliter imperfectus, si sit talis qui servitium per se exhibere non possit; sive iste defectus fuerit naturalis, sive accidentalis, sive parvum, sive parvum, et ex ratione hic posita: quia non potest servire domino. Limitari potest ista lex, quòd si esset feudum, pro quo servitium personale non deberetur domino, sed præstaretur ei aliquis census pecuniarius, ut certa quantitas pecuniæ, vel frumenti, vel aliud simile quolibet anno, prout sunt feuda quorundam Ecclesiarum Lombardiæ; in talibus feudis bene succedet mutus, et surdus etiam à natiuitate, ut tenet Bald. *de pace Const.*

versic. *libellarie*, in fin. Et quid si essent duo fratres unus habilis, qui exhibebat plenariè servitium consueta, alius vero est inutilis, neque potest servire? an propter habilitatem unius, qui præstat servitium, alter admittatur, dic quòd non, secundum Bald. in §. *præterea ducatus*, in fin. *de prohib. feud. alien. per Freder.* vide etiam Joan. And. in addition. *ad Spec. tit. de feud. §. quoniam*, col. 12. in additione incipienti versic. 21. Extende etiam istam legem, etiamsi servitium esset tale, quòd ita bene potest impleri per substitutum, sicut per ipsum vassallum; quia tunc adhuc mutus, vel aliter imperfectus non succederet in feudo, secundum Bald. in l. *quisquis, C. de episc. et cler.* Et limita, si tale impedimentum non ex toto tollat qualitatem servitii, licet aliquantulum minuat, ut quia non ita quis bene audit sicut prius, seu non ita bene ambulat: nam per hoc non perderet feudum, quia adhuc potest servire in pugna, vel consulendo, secundum Bald. ibidem: et idem dic, secundum eum, si impedimentum esset temporale, et non perpetuum. Quid autem si feudo novo, an perdat per ista impedimenta, si servitium exhiberi non potest? Vide text. quòd sic, in dicto cap. 1. §. *mutus*, et ibi, quòd si feudum sit magnum, debet ex eo sustentari, etiamsi superveniat impedimentum post adeptum feudum: vide Bald. in dicta l. *quisquis*, et in dicto cap. 1.

(9) *O ocasionado*. Bene declarat, quæ debet esse impedimentum, scilicet, quòd tollat servitium; undè hic includuntur amentes, qui carent principalissima parte hominis, scilicet usu rationis, et tanquam derelicti à conditore naturæ non succedunt in feudo, Bald. in l. fin. col. 3. *C. de suis et legit. hæred.* Quid tamen si esset aliquis talis qui non posset generare? an succedat in feudo? Bald. in dicto §. *mutus* dicit, hanc quæstionem accidisse in quodam nobili Joanne, qui habebat testiculos, et non rostrum, et tenet, quòd possit succedere: iste enim defectus pudendorum tegitur, et sufficit, quòd sit sensatus, et aperte natus mente, et corpore; et ita dicit de facto se consuluisse in causa magni ponderis, et probatur in ista lege: cum ex hoc non tollatur habitus ad servitium, ad quæ tenetur.

(10) *En ninguna manera*. Sed an debeat de feudi fructibus, si sint magni, sustentari? Videtur quòd sic, ut in dicto cap. 1. §. *mutus*, et tenere videtur Joan. And. in addition. *ad Spec. tit. de feudis, §. quoniam*, col. 12. in additione incipienti versic. 21. et an quod in ista l. habetur, procedat in indignitatibus Regni, vel aliis majoribus, vide quæ dixi in l. 2. tit. 15. 2. *Part.* in gloss. super verbo *seyendo hombre para ello*, et vide Socinum consil. 47. 3. vol. incipienti, *facti narratione*.

(11) *Religioso*. Adde cap. 1. *de vassal. milite qui arma bellica depon.* et §. 4. vers. *qui clericus, si de feudo def. content. sit inter dom. et agnat.* gloss. notabilis in cap. *scripsit nobis*, 27. quæst. 2. et cap. 1. *de feudo sœmin.* versic. *ex hoc illud*, in quo versic. probari videtur unum, quòd est singulare, quòd si vassallus qui ingressus est religionem, exivit infra annum probationes, quòd non recuperabit, neque habebit feudum, qui jam illud perdit religionem ingrediendo: et per illum text. ita tenet And. de Iser. in dicto §. *qui clericus*: quod dictum ego non crederem esse verum; quia intelligi debet de ingrediente et proficente, ut in auth. *ingresi, C. de sacros. eccles.* et quia tale dictum esset impeditivum religionis: undè crededem idem esse, quod in aliis bonis allodialibus.

(12) *Tal Clerigo*. Adde jura, de quibus in gloss. præced. et requiritur quòd saltem sit in ordine Subdiaconatus, qui est sacer ordo, ut in cap. *à multis* 9. *de etate, et qualit.* et tenet Bald. in dicto §. *qui clericus, si de feudo fuer. contriv. inter dom. et agnat.* et intellige hoc procedere, etsi velit servire per substitutum, ut colligi videtur ex ista lege, et tradit latè Francisc. Curt. in dicto suo tract. *feud.* 3. part. versic. 10. *principaliter quero*, ubi latissimè: vide ibi: ex cuius dictis poteris etiam aliquas limitationes colligere ad istam legem: et de tenente fundum si monachetur, vel clericetur, quòd perdit feudum, adde Bald. in l. *quisquis, C. de episc. et cler.*

(13) *O comarca*. Adde cap. 1. in princ. *de feudo marchia*, et cap. 1. in fin. *de alien. feudi*: et limita et intellige secundum Andream de Isernia ibi, quando Marchia, vel Ducatus, vel Regnum daretur alicui, tanquam dignitas, et administratio officii; secus, si Ducatus, vel Marchionatus, aut Regnum daretur in feudum, et sic daretur dignitas cum territorio, adjuncto dignitati, ut in Duce Calabriæ, qui est dominus Provinciæ Calabriæ, ubi sunt terræ, et vassalli, quorum est dominus: nam tunc bene transmittitur tale feudum cum dignitate ad hæredem, et idem dicit in §. *præterea Ducatus, de prohib. feud. alien. per Fred.* vide de hoc Roder. Suarez in repet. l. *quoniam in priori-*

bus, in 11. limitatione, *C. de inoffic. testam.* ubi est posita quedam ejus allegatio super Comitatu Valentia, in qua multum insudavit, et ibi allegat istam legem Partit.

LEY VII.—Como los padres, e los hermanos de los Vassallos, non heredan el Feudo.

En feudo teniendo algun ome Villa, o Castillo, o otra cosa alguna del Señor, si quando muriesse non dexasse fijo, ni nieto, maguer ouiesse padre, o abuelo, ninguno dellos non lo heredar. Ca los feudos son de tal manera, que los que descien den por la liña derecha los deuen deredar, e non los que suben (1) por ella. Otrrosi dezimos, que si el vassallo que tiene feudo del Señor, quando muere non dexa fijo, nin nieto, e ha hermano (2), vno, o mas; que ellos deuen heredar el feudo, si es atal que fuesse dado al padre (3), o al abuelo del finado, o si los hermanos biuos, o el muerto, lo compraron (4) de los bienes que auian de so vno. Mas si fuesse dado el feudo al hermano finado, estonces (5), los hermanos que fincaren biuos, non aurian derecho en el; ante dezimos, que deue tornar al Señor, pues que el finado non dexo fijo varon, ni nieto, que lo heredasse.

LEX VII.—Non succedunt in feudo ascendentes, sed descendentes; quibus deficientibus, succedit frater in feudo paterno, vel avito, aut de ejus fratris pecunia empto; sed in fraterno feudo non succedit frater. Hoc dicit.

(1) *Los que suben*. Adde cap. 1. in princ. *de natur. succes. feud.* et idem dic de emphyteosi ecclesiastica secundum Bal. in auth. *defuncto, C. ad Tertul.* et limita istam legem tripliciter, ut tradit Curtius in dicto suo tract. *feud.* 3. part. versic. *expedito*, l. tract. col. 2. ubi et tractat, an pater habeat usumfructum in bonis feudalibus filii: et quid in bonis majoratus, an pater habeat talem usumfructum, tradit latè Roder. Suar. in quadam sua disputatione, quæ est posita super l. *quoniam in prioribus*, in fin.

(2) *Hermano*. Quid si non habeat fratrem, habet tamen alios collaterales consanguineos? Dic, quòd in feudo paterno succedunt in infinitum sine restrictione septimi gradus, ut in cap. 1. *de natur. succes. feud.* et in cap. 1. *si vassal. feud. priuol. cui deferat*: si verò fundum est novum, et nunquam ex persona primi acquirentis fecit transitum in ejus descendentes, et sit casus in quo collaterales succedunt, veluti ex pacto, vel in aliis casibus hic expressis, in quibus frater fratri succedit in feudo; tunc succederet collateralis usque ad 7. gradum; et ita procedet text. in cap. 1. §. *hoc autem notandum* 3. *qui feud. dar. pos.* secundum Jacob. de Bello Viso, Bald. et alios in cap. 1. §. *si capitanei, de feudo marchia*: vide latè per Franciscum Curtium in supradict. tract. *feud.* 3. part. versic. *successivè expedito*, ubi ponit plures quæstiones in materia hujus legis; vide ibi, et Dec. consil. 85.

(3) *Que fuesse dado el padre*. Adde cap. 1. *de success. frat.* Quid autem, si concedens dicat in concessione, quod concedit feudum jure antiqui, et paterni feudi? Dic, quòd tunc regulabitur, ut feudum paternum, secundum magis communem conclusionem; de quo vide Francisc. Curt. in dicto suo tract. *feud.* prima parte, versic. 8. *principaliter quero*.

(4) *Lo compraron*. Domino scilicet feudi sciente, ut in cap. *de benef. frat.* et cap. 1. *de fratrib. de novo benef. investit.*

(5) *Estonces*. Adde dictum cap. *de fratrib. de novo benef. investit.* et dict. cap. *primum, de benef. frat.*

LEY VIII.—Por que razones el Vassallo puede perder el Feudo.

Perder puede en su vida el feudo el vassallo, si non cumpliere al Señor, o a sus fijos el servicio (1) quel prometio a fazer por razon del. Otrrosi dezimos, que pierde el vassallo el feudo, si desampara a su Señor (2)

en batalla. E avn dezimos, que lo pierde, si acusa a su Señor (3), o le busca tal mal (4), onde le viene gran daño de su bienes, o enfamiento de su persona. E otrrosi dezimos, si el vassallo sabe que algunos (5) quieren buscar mal a su Señor, o quel puede venir algund daño muy grande en alguna manera, si se non trabaja de lo desuiar, quanto pudiere, o si nol apercibe (6) dello, que pierde el feudo por ello, si lo calla engañosamente (7). Otrrosi dezimos, que faziendo el vassallo pleyto, o omenaje, o jura con otros algunos (8), con entencion de buscar mal, o de fazer algund mal a su Señor; o si salteasse (9) en algund logar por si, o con otros, queriendol ferir, o matar, o prender, o deshonnar; o si metiesse mano en el (10) señaladamente con entencion de fazerle alguna destas cosas; o si se trabajasse de su muerte (11) en qualquier manera; deue perder el feudo que turiere del, por qualquier destas razones. Otrrosi dezimos, que si el Señor yoguiesse preso en carcel, o en algund Castillo, o en otra prision qualquier, e el vassallo non se trabajasse de lo sacar (12) ende, podiendolo fazer, que deue perder porende el feudo que turiere del. E aun dezimos, que si al Señor, o a su muger, tienen cercado en algund Castillo, o en Villa, o en otra fortaleza, si el vassallo se hallare en aquella cerca (13) con los otros, sobre qualquier dellos, que deue perder porende el feudo.

LEX VIII.—Perdit feudatarius feudum ob servitium non exhibitum, vel domini desertionem in prælio; aut ejus accusationem, vel damno illato ei, seu infamia ei per feudatarium indicta; vel damno elatione, aut non deviatione; conspiratione, aut à carcere non liberatione, vel domini, aut ejus uxoris obsidione; aut fratris, filii, seu nepotis domini occisione; vel cum uxore, filia, nepte commixtione, aut de hoc intromissione; privatur vassallus feudo in quocumque istorum cassuum. Dominus peccans contra feudatarium punitur proprietate feudi, applicanda feudatario. Hoc dicit.

(1) *El servicio*. Vide quæ dixi in l. 9. suprâ tit. 1. in gloss. super verbo *no quiso*.

(2) *A su señor*. Adde cap. 1. in princ. *quibus mod. feud. amittatur*, et cap. 1. §. *si quis miles, de feud. sine culpa non amittend.* et cap. 1. §. *item qui dominum* 2. *que fuit prima causa benef. amitt.* ibi Bald. et Doctores.

(3) *Si acusa a su Señor*. Adde cap. 1. §. 2. vers. *item si delator, que fuit prima causa benef. amitt.* et loquitur ista lex tam in delatore, quam in accusatore, et videtur hoc procedere, sive accusasset et probasset, sive non probasset; nam, sive calumniatur, sive non, procedet pœna privationis feudi, licet contrarium teneant Andr. de Iser. et Alvarot. in dicto vers. *item si delator*, quia eadem est ratio quæ in servo, ut in l. fin. *C. de delator.* lib. 10. et tenet Francis. Curt. post Dnyum, in dicto tract. *feud.* parte 4. quæst. 29. et aliquas limitationes ad istam legem vide per Gloss. et Doct. in dicto vers. *item si delator.* et in dict. 29. quæst. per Curtium.

(4) *Le busca tal mal*. In hoc comprenderetur, si revelaret secreta domini, ex quo sequutum fuit damnum magnum, ut in cap. 1. *si capitanei, quibus mod. feud. amitt.* et ibi Gloss. et Doct. Sed an perdit, si fuit advocatus contra dominum, ex quo magnum damnum recepit? Et videtur, quòd non: nam si advocatus rectè consulit, non videtur consulere contra dominum, ut notat Bald. in l. 1. *C. de sentent. præf. prætor.* quod intelligunt Gloss. et Doct. in cap. 1. vers. *item si delator, que fuit prima causa benef. amitt.* quando advocaret coactus; secus si sponte, nam tunc perdere debet feudum: de quo dubitat dictus Curtius in dicto tract. *feudal.* parte 4. quæstione 35. volens, quòd etiamsi sponte advocet, non perdat feudum: dubius tamen relinquat cogitandum, sed dictum Gloss. et Doct. plus mihi placet.

(5) *Sabe que algunos*. Adde cap. 1. §. 2. vers. *præterea si vassallus, que fuit prima caus. benef. amitt.* cum Glos. ibi.